

Turnai Tímea ÁLOMTERVEZÉSEK–SZÍNHÁZI TÖRTÉNETEK MELLÉKSZEREPLŐJEKÉNT SZEGŐ GYÖRGY rajzairól, terveiről

Szegő György diszlettervező, építészmérnök, látványtervező, műkritikus, kurátor és főszerkesztő egy személyben: négy évtizede meghatározó személyisége a magyar látványtervezés útkereséseinek. A Magyar Köztársaság Érdemes Művésze, Jászai Mari-díjas tervező, a belgrádi BITEF 3 fődíját is elnyerte a *Marat halála* című előadás tervezőjeként. DLA építész mesterfokozatát 1999-ben védte meg a Budapesti Műszaki Egyetemen. Építészként diplomázott, de az egyetemi évek után a kaposvári Csiky Gergely Színházban alkotott maradandó díszleteket, Babarczy László rendező felkérésére, olyan műhelyben, a tervező saját szavaival élve, ahol „nem adják fel a szabadság játékos szelleme kínálta lehetőségek illúzióit.”

Tervezett Budapest számos színházában, Kaposváron, Kecskeméten, Győrben, Szegeden, Szolnokon, Veszprém-ben, Zalaegerszegen, Miskolcon, Kolozsvárott, Komáromban. Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet színházi évkönyvei és adatbázisa 145 megvalósult előadásának dokumentumait őrzi, közöttük színlapok, aprónyomtatványok, kritikák, tervek, makettek, katalógusok, könyvek, kiállítási forgatókönyvek, nemzetközi szcenikai tárlatok anyagai és számos más érdekesség. Az Építészeti Múzeum az építész-tervező pályázatait őrzi, műveit az Országos Széchényi Könyvtár, a Fotóművészeti Szövetség, a Herman Ottó Múzeum, a bécsi Színházi Intézet és Múzeum (Österreichisches Theatermuseum), vagy színházak emléktárai, szerkesztőségek tárai is archiválják. Tesz-vesz albumában (melynek méltatói ebben az évben Gajdó Tamás színháztörténész és Nánay István kritikus voltak) a tervező-kurátor választ adott munkássága koncepciójára: „Az építészetben a kortársi tradíció felé, a színházban a megújuló hagyomány felé tájékozódtam. Lehet egyszerre jól működni e kettős kötésben? Ez izgat ma is.”

Tárlatai, összegző kötete ugyanerre a költői kérdésre keresik a választ. Természetesen nehéz lenne az 1972 és 2012 közötti 40 év megismertetése egy rövid jegyzetben, így Szegő munkásságának két különleges, számos nemzetközi elismeréssel díjazott szeptetét fontos megemlíteni: az 1980-as évek kaposvári színházi terveinek tusrajzait, makettjeit, a tervezői folyamat állomásainak stációit, valamint a legizgalmasabb építészeti pályázatok néhány különös, köztük több, eddig publikálatlan eredményét, mely kötetében sem szerepel. A színházi történetek mellékszereplője, ahogy Szegő sokszor magát nevezi, mostanában képzőművészeti alkotásaival, páratlan tusrajzaival, ceruzás skicceivel és kézműves makettjeivel lép a nagyközönség elé. Kurátorként is számos hazai és nemzetközi kiállítást is jegyez, mint a Prágai Quadriennále kiállításai és installációja, a 7. Velencei Építészeti Biennále, vagy a Zsidó Múzeum nagyszabású tárlata, a *Diaszpóra és művészet*, illetve az *Álmok álmódói* látványkonceptiója a Millenáris Parkban.

Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet gyűjteményeiben őrzött darabok közt kiemelkedően érdekesek azok a ceruzarajzok, melyek a rendezői-tervezői közös koncepció kidolgozásának pillanatait rögzítik, azaz a közös gondolkodás ábrázolásának első lenyomatai: a skiccek Ács János, Kerényi Miklós Gábor, Babarczy László, Bor József és Fodor Tamás elképzeléseit, Szegő György és a rendezők közös elmélkedéseit tükrözik. A tizenhárom legismertebb kaposvári előadás mellett kecskeméti, miskolci, szegedi előadások látványtervei is gyűjteményünket gazdagítják. Az építészeti munkákat reprezentáló rajzok közül számomra a legérdekesebbek az OISTAT-pályázathoz készült Örvénylő Spirálszínház tervei, a Dupla Szfinx-női épületátirat rajzai Greg Lynn stúdiómábol és a XIII. kerületi városközpont fejlesztésére készült pályázati tervek (közösen Kapitány Andrással).

Szegő színházi munkásságának leghangsúlyosabb pontja természetesen a kaposvári *Marat/ Sade* anyaga: tervekkel, rajzokkal, makettel, előadásfotókkal, az előadás felvételével. A közönség legutóbb New Yorkban, a Lincoln Centerben csodálhatta meg az előadás lenyomatait a 2009 novemberében rendezett *Revolutionary* című tárlaton, a Magyar Fesztiválon. „A kaposvári csoda”-ként emlegetett előadás és látvány a rendező Ács János kérésére úgy alakult, hogy „Ács megkapta a bekötött horizontot, aminek nagy részét takarták a csak a fináléra leomló furdórács-faelemek. Sokallta, ami felül kilátszott. Azt kérte, hogy a horizontpályát leengedve, rogyasszam meg az architektúrát ábrázoló részt, hogy az egész csak az elmeegőgyintézet leomló falai után, a végkifejletben lehúzza mutassa majd meg teljesen magát – százszor erősebben, mintha végig látnánk.

Kesslering: Arzén és levendula, 1991. Győr

Márai: Kassai polgárok, 1991. Győr

Zseniális meglátás, döntés volt... minden díszletelem, kellék funkciót kapott, tökéletes volt funkció és kép.” – emlékezik vissza a tervezés folyamatára az alkotó 2008-ban megjelent, *Álomtervező* című kötetében.

A kulisszatitkok sorában fontos megemlíteni, hogy Szegő György olyan előadáshoz is tervezhetett látványt, színpadi tereket, kellékeket, amely Szegeden, Miskolcon és a Budapesti Operettszínházban is nagy sikert aratott. Az *Elizabeth* című musical terveit a tervező magángyűjteményében találhatjuk meg.

Szegő a többszörös fődíjas Peter Weiss: *Marat/Sade* (Belgrád, BITEF, 1982) és az ezüstérmes V. Katajev: *A Werther már megírták* (Újvidéki Szenográfiai Triennálé, 1983) előadások látványát helyezi színházi munkássága középpontjába. A Werther dokujáték-szerű előadásában Gothárral jegyezzük a látványt, írja az *Álomtervező*ben: „A tér mélyén két oszlop áll, fél színpadnyi, széldeszakával borított, elfordítható keretek zsanérjaként. A lapok ajtóin, ablakain, a girbe-gurba fa illesztései között a lap mögötti szimultán játék ájtjön. A következő kép filmesen úszhat be – amerikai vágással. Maga a lapozás ezúttal is elementáris dramaturgiát diktál.”

A képpé változó színpadi terek jogosultságát, az eredetiség fontosságát reprezentálja Szegő György rajzainak gyűjteménye.

Muzeológusként most is azt emelem ki, amit szinte minden tervezői pályakép bemutatásánál, közgyűjteménybe kerülésénél, hogy a tervezőnek, a gyűjtőnek egyaránt öröm az alkotás pillanata, és megtiszteltetés látni és láttatni a színházi tervezés különös és egyedi megvalósulásait.